

O PERIFRASTIČNOM FUTURU budem + INFINITIV U HRVATSKO-SRPSKOM JEZIKU*

MIROSLAV KRAVAR

Među brojnim u slavenskim jezicima poznatim futurskim perifrastama što se tvore s pomoću načinskih ili akcionalnih glagola (*имамъ, хоѣтѣ* odnosno *начѣно, вѣчно, станѣ* s infinitivom) istraživana je više puta i pojedinačno zastupljena veza *будѣ* + infinitiv, koja se odlikuje svojom vidsko-vremenskom podlogom, ali je to rađeno nepotpuno, a s obzirom na hrvatski ili srpski jezik nikada posebno. Bolje poznata u zapadnim i istočnim slavenskim jezicima, gdje se javlja u funkciji imperfektivnoga futura u suprotnosti prema perfektivnom prezentu *pro futuro*, obrađuje se u južnoslavenskim jezicima gotovo samo uzgred i letimično, pa i to većinom u općeslavenskom okviru, gdje se njezine specifične crte u hrvatsko-srpskom jezičnom prostoru mogu jedva temeljito istražiti i opširno raspraviti. Tu ona pripada izrazito hrvatskom dijelu dotičnoga jezičnog područja, pri čemu njegov srpski dio gotovo sasvim zaobilazi, dok je slovenski, makedonski i bugarski jezik (s onim prvim i hrvatski kajkavski dijalekt) uopće ne poznaju. S toga ju je razloga već Vondrák s pravom pripisao hrvatskom krugu.¹ Ovdje će se u nastavku i razmatrati pod tim imenom.

Dakle, hrvatski perifrastični futur *budem* + infinitiv jest sam po sebi u jezično-povijesnom pogledu široko i obilno potvrđena i na stanovitu području, koje — kako ćemo vidjeti — nije teško odrediti, još i dan-danas živa veza, koja je sredinom XIX stoljeća u konkurenciji s drugim futurskim tvorbama, osobito sa *hoću* + infinitiv s

---

* Prijevod članka pisana na njemačkom pod naslovom »Zur Futurperiphrase *budem* + Infinitiv im Serbokroatischen«, koji ima izaći u zborniku *Slavistische Studien zum VIII. Internationalen Slavistenkongress in Zagreb 1978*, Köln 1978. To je prvo poglavlje opširnije rasprave koja obrađuje tri pitanja u vezi s našim perifrastičnim futurum *budem* + infinitiv: njegovu raširenost, njegovo mjesto u sistemu futurskih tvorba i njegovo podrijetlo. Ograničivanje na prvo pitanje uvjetovano je ovdje ograničenjem opsega u kelnskom zborniku.

[Dodaci originalnom tekstu daju se u uglatim zagradama.]

¹ W. Vondrák i O. Grünenthal, *Vergleichende slavische Grammatik* II, Göttingen 1928, str. 151.

jedne strane i *budem* + l-particip s druge, naglo nestala iz književnojezične upotrebe govornoga jezika spomenutoga područja. Dolazi, doduše, tu i tamo još i u književnom izražaju kao relikv prvog polovice prošloga stoljeća, ali je u smislu jezične zakonitosti kod kuće samo na navedenoj govornoj razini, gdje — iako smatrana kao dalmatinsko-dubrovački »dijalektizam« ili čak kao »provincijalizam« — ipak funkcionira u sistemu futurskih tvorba na određenom mjestu, ne narušavajući ravnotežu toga višestruko složenog sistema.

Što se tiče stanja znanosti o našoj perifrasi *budem* + infinitiv, ono se — kako je već napomenuto — jedva može smatrati zadovoljavajućim. Od domaćih stručnjaka Karadžić je nema u svome i onako nepotpunom popisu glagolskih oblika,² a u početku ni Daničić,³ Maretić joj posvećuje nekoliko redaka,⁴ dok je Stevanović danas opet više ne spominje.⁵ U stranim je slavista, naprotiv, nešto bolje sreće: Miklošič⁶ i Vondrák⁷ bave se njome s općeslavenskoga stanovišta, a tako isto i Vaillant,⁸ koji se zadržava nešto dulje na njezinu podrijetlu.

Međutim, predmet, kako je rečeno, nije bio posebno tretiran, izuzev možda tri važna rada u kojima se o našoj vezi, makar i opet u općeslavenskom okviru, kaže nešto više. To su jedna Röslerova rasprava,⁹ gdje je našem pitanju posvećeno nekoliko stranica, i dvije knjige, jedna Birnbaumova,¹⁰ a druga Křížkove,¹¹ gdje se o njemu također uzgred raspravlja.

Takvo stanje znanosti o našem pitanju, osobito s obzirom na novije radove, začuđuje, to više što se u prvom svesku *Rječnika Jugoslavenske akademije s. v. biti* nalazi u punih šest stupaca obilna, iako ne potpuna građa što ju je priredio sam Daničić, a pruža ako ne točan

² V. S. Karadžić, *Pismenica serbskoga jezika* (= *Sabrana dela Vuka Karadžića* 12), Beograd 1968, str. 66 i d.

³ Đ. Daničić, *Oblici hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Zagreb 1892 (1. izd. 1863), str. 102 i d. Tek u *Rječniku JAZU* I, str. 358a, gdje se njom bavi, drži je on za »danas vrlo slabo u običaju«.

⁴ T. Maretić, *Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*, Zagreb 1931, str. 247 i 556 i d.

⁵ M. Stevanović, *Savremeni srpskohrvatski jezik* I, Beograd 1970, str. 352 i d., i II, Beograd 1969, str. 646 i d.

⁶ F. Miklosich, *Vergleichende Grammatik der slavischen Sprachen* IV, Heidelberg 1926, str. 806 i d. i 863 i d.

⁷ O. c., str. 150 i d.

⁸ A. Vaillant, *Grammaire comparée des langues slaves* III, Paris 1966, str. 107 i d.

⁹ K. Rösler, »Beobachtungen und Gedanken über das analytische Futurum im Slavischen«, *Wiener slavistisches Jahrbuch* 2 (1952), str. 103 i d.

¹⁰ H. Birnbaum, *Untersuchungen zu den Zukunftsumschreibungen mit dem Infinitiv im Altkirchenslavischen* (= *Acta Universitatis Stockholmiensis: Études de Philologie slave* 6), Stockholm 1958.

¹¹ H. Křížková, *Vývoj opisného futura v jazycích slovanských, zvláště v ruštině* (= *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis: Facultas philosophica* 4, *Philologica* 2), Praha 1960.

uvid u problem a ono bar dovoljan broj potvrda za sistematičniji pokušaj obrade.¹² Ta građa, koliko znam, nije bila nikada iskorištena za takvu svrhu.

Na taj je način hrvatska veza *budem* + infinitiv ostala do danas gotovo neistražena, kako s obzirom na svoju dijakroničku i dijatopičku raširenost tako i u pogledu svoga mjesta u sistemu futurskih tvorba i svoga podrijetla.

Kako je već rečeno ovdje se pokušava zaći nešto temeljitije u prvo od ta tri pitanja.

*

Već smo vidjeli da se naša perifraza u literaturi predmeta obično označuje kao dijalektalna ili provincijalna, čakavskom dijalektu i dubrovačkom govoru svojstvena futurska tvorba. Takvo se nešto može čitati, da ne idemo nanovo dalje u prošlost, u Maretića,¹³ Belića,¹⁴ a od posebne literature u Röslera,¹⁵ Birnbauma,¹⁶ a također u Križkove.¹⁷ Odatle se vidi da su dosadašnji istraživači propustili uglavnom dva zadatka: niti su s jezično-povijesnoga stanovišta ocijenili, a kamoli bitno dopunili građu *Rječnika JAZU*, kako ju je ondje priredio Daničić, niti su sistematski obradili pitanje u dijalektološkom smislu. Da je urađeno jedno od toga dvoga, imali bismo danas drugu sliku o tom predmetu, a da je učinjeno oboje, ta bi se slika temeljila ne samo na spomenutoj građi, koja bi se mogla po volji proširiti daljnjim podacima iz hrvatske pismenosti od njezinih početaka do sredine XIXst., nego i na više ili manje sigurnim podacima ne samo iz čakavskih nego također i iz ikavsko-štokavskih i čak jekavsko-štokavskih govora.

Što se pak tiče potvrda iz Daničićeve građe, ona je — kako je već rečeno — obilna, ali nepotpuna. To je u stvari izbor iz velikoga obilja primjena dotične perifraze u toku gotovo pet stoljeća starije hrvatske književnosti. Tamošnje potvrde potječu uglavnom iz dalmatinsko-dubrovačkih pisaca, dok se bosansko-hercegovački i slavonski navode tu i tamo sporadično, a hrvatsko-primorski i istarski nikako. Pa ipak ta građa navodi na slutnju da veza *budem* + infinitiv nije u tom vremenskom razmaku bila nipošto ograničena na čakavsku i dubrovačku književnost, jer potvrde — kako je upravo spomenuto — upućuju i na druge, točnije rečeno, na sve one krajeve iz kojih potječe glavnina književnoga nasljeđa koje se danas označuje kao hrvatsko. Ovdje se mora podsjetiti i na to da se ista veza, iako rijetko i nekontinuirano, može naći i u nekim srpskim tekstovima.

¹² *Rječnik JAZU I*, str. 355b—358b.

¹³ O. c., str. 247.

¹⁴ A. Belić, *Istorija srpskohrvatskog jezika II*, Beograd ²1951, str. 250. Njegovo se ograničenje odnosi na samostalnu upotrebu veze.

¹⁵ *WslJb 2*, str. 119.

¹⁶ O. c., str. 268 i d.

¹⁷ O. c., str. 83 i 173.

Da bismo bili konkretniji, obratimo se samom Daničiću, koji navodi ništa manje nego 41 pisca i 11 zbirki od kraja XIV pa do sredine XIX st. u kojima je perifraza *budem* + infinitiv potvrđena.¹⁸ Među njima se nalazi 13 dalmatinskih i 14 dubrovačkih pisaca, 8 bosansko-hercegovačkih i 2 slavonska, a također i 4 srpska.¹⁹ Osim toga, navodi se i nekoliko potvrda iz starijih povelja, pa narodnih pjesama i pripovijedaka.

Od drugih istraživača koji su se nešto opširnije izrazili o našem predmetu samo je Rösler, za kojega se čini da poznaje, ali ne iskorišćuje Daničićevu građu, pokušao istražiti pitanje na književnim tekstovima. Tako mu je pošlo za rukom pronaći nešto dodatnih potvrda uzetih prije svega iz nekih starohrvatskih spomenika XIX—XV i starije hrvatske književnosti XVI—XVIII st.²⁰

Na ovom mjestu navodim iz svoje zalihe potvrda, koja znatno dopunjuje dosadašnju građu, samo po jedan primjer iz različitih književnih krugova XVI—XVIII st.: M. Marulić, *Judita* 1, 144: *A glas će tvoj živit, svuda slavan hode, dokol budu svitit zvizde.* — M. Držić, *Dundo Maroje* 4, 5: *Knjige su u mene; budem ih otvorit.* — P. Vitezović, *Odiljenje* 1, 473: *I ki bude iti putnik mimo mene, š njim ću govoriti od rati hrabrene.* — S. Konzul i A. Dalmatin, *Novi Testament I: Toga radi jesmo... ove... besede... hotěli postaviti ... , da svako bude moći razumeti.* — P. Zrinski, *Obsida* 11, 39: *V kem varašu tamo budeš prebivati, mi ti v njega ćemo glase poručati.* — F. Glavinić, *Cvit svetih, Predgovor: I kad budeš štati, pomnjivo hoćeš razmišljati.* — M. P. Katančić: *Fructus* 2, 2, 3: *Još ćujem, dojtj bude blagi Apollo.*²¹

Što se tiče potrage za prvom potvrdom, ona je ponešto nesigurna. Najstariji primjeri u *Rječniku JAZU* potječu iz XIV st., a isto tako i oni Röslerovi. Ali gdje koji dolaze već u *Zakonu vinodolskom* (1288),

¹⁸ *Rječnik JAZU* I, str. 355 i d.

¹⁹ Očividno je da se *budem* + infinitiv u srpskom jezičnom prostoru pod prevlašću srpsko-crkvenoslavenskoga nije moglo afirmirati. Ranije potvrde iz povelja što se citiraju u *Rječniku JAZU* stoje očito pod utjecajem dubrovačkoga govora, dok se kasnije, koje dolaze pojedinačno, mogu već objasniti ruskim utjecajem; npr. *Žitie kneza Lazara* (1. polovica XVIII st.): *... da će ti neveru učiniti na polju Kosovu, kad budeš s carem boj biti.* — Tako i neke iz 2. polovice XVIII i 1. polovice XIX st., npr. u D. Obradovića, S. Milutinovića i čak u V. Karadžića i Đ. Daničića; isp. *Rječnik JAZU* I, str. 356 i 358.

I J. Vuković, »Futur II i ekvivalentni glagolski oblici po upotrebi u srpskohrvatskom jeziku«, *Pitanja književnosti i jezika* 4—5 B (1957/1958), str. 5 i d., napose 8 i d., navodi neke primjere pripisujući ih »zapadnim govorima«; [isp. također K. Milošević, *Futur II i sinonimni oblici u savremenom srpskohrvatskom književnom jeziku* (= *Djela ANU BiH* 39, 24), Sarajevo 1970, str. 144, gdje se naša veza označuje kao zajednička štokavsko-čakavska osobina, što je već mnogo bolje (točnije bi bilo reći: zapadnoštokavsko-čakavska).]

²⁰ *WslJb* 2, str. 108 i d.

²¹ Kako se može vidjeti iz navedenih primjera, *budem* + infinitiv dolazi i u nekim drugim, iz futurske upotrebe izvedenim primjenama; futurska je samo najobičnija; isp. o tome građu u *Rječniku JAZU*, str. 355 i d.

npr. čl. 28: *Jošće, ako ki muž ili žena nepodobno reče, ili svar b u d e g o v o r i t i . . . , p l a t i d v o r u l i b r e 2.* — Na takvim se potvrđama ne smije, doduše, odviše inzistirati, jer nam je dani tekst, kako se zna, sačuvan u mnogo kasnijem prijepisu, ali se ni mogućnost da su izvorne ne može isključiti. To utoliko više što se u starijim tekstovima XI—XIII st., koji stoje djelomično pod crkvenoslavenskim utjecajem, takav futur može jedva očekivati, dok su potvrde iz XV st. već prilično brojne. To isto vrijedi i za XV st. Otada se veza nalazi od XVI pa do sredine XIX st., kako smo vidjeli u naprijed navedenim primjerima, u veliku obilju gotovo u svih hrvatskih pisaca svih krugova osim kajkavskoga. Susreće se pojedinačno čak još i u XX st.; tako, na primjer, u I. Vojnovića, *Maškarate 3: Zazovi nas, Ane mala, kad u š ć e b u d e š* (tj. »budeš ushtjeti«).^[21a]

Ako se promatra u svijetlu tih dodatnih potvrda, koje se mogu po volji umnožiti, dovodi nas zastupljenost perifrize *budem* + infinitiv u tekstovima starije hrvatske književnosti do nešto drukčijih zaključaka nego što su oni koji su vladali u dosadašnjim radovima. Takvo razmatranje otkriva tri nova podatka:

Prvo, veza *budem* + infinitiv potvrđena je obilno u djelima hrvatske književnosti od druge polovice XIV, ili čak od kraja XIII pa do sredine XIX st. Samo u najstarijim spomenicima, već zbog djelomično crkvenoslavenskoga karaktera tih tekstova, ne dolazi nikako.

Drugo, ta je veza zastupljena, izuzev u kajkavskom, u svim drugim jezičnim tipovima koji su u različitim etapama hrvatske književnosti fungirali kao književni jezik: u čakavskom, ikavsko-štokavskom i jekevsko-štokavskom.

Treće, ona se u južnoslavenskim jezicima prema starosti građe, pogotovu ako se uzmu u obzir i potvrde s kraja XIII st., može staviti u isti red s analognom vezom u zapadno-slavenskim jezicima, gdje prve češke i poljske potvrde potječu s konca XIII odnosno iz sredine XIV st.²² Samo u istočno-slavenskim jezicima, napose u velikoruskom, gdje prve, i to veoma rijetke potvrde datiraju, po Wyrzensu, tek iz sredine XV st., valja je očigledno shvatiti kao kasniju posudbu sa slavenskoga Zapada.²³

Iz tih se triju podataka može izvesti i jedan opći zaključak: da je veza *budem* + infinitiv po svojoj zastupljenosti u starijoj hrvatskoj

^[21a] Zanimljivo je da je ta univerbirana tvorba i u Karadžićevu, pa čak i u Daničićevu jeziku nešto češća; isp. Maretić, o. c., str. 556 i d.]

²² Isp. Rösler, o. c., str. 121 i d. i 125 i d., i Křížková, o. c., str. 82 i d.

²³ G. Wyrzens, »Zur Frage des periphrastischen Futurums im Russischen«, *Wiener slavistisches Jahrbuch* 3 (1953), str. 22 i d. [Treba ipak istaknuti da u ruskom futur *буду* + infinitiv konačno pobjeđuje tek s Lomonosovljevom gramatikom od 1755 (prije toga *учну* ili *стану* + infinitiv); isp. V. Ki-parsky, *Russische historische Gramatik* II, Heidelberg 1967, str. 234 i d.]

književnosti daleko od toga da bi se za spomenuto razdoblje mogla označiti kao čakavsko-dubrovački dijalektizam, jer je u to vrijeme, preko pet stoljeća, bila u općoj upotrebi.²⁴

Pošto smo na taj način rehabilitirali povijesna prava naše perifrize u hrvatskom književnom jeziku razdoblja o kojem je riječ, trebalo bi da odgovorimo na pitanje: kako se ima razumjeti i opravdati činjenica što *budem* + infinitiv u današnjem hrvatsko-srpskom književnom jeziku, pogotovu u njezovoj hrvatskoj redakciji, nije više u upotrebi. Ali, prije nego zađemo u to pitanje, moramo se pozabaviti eventualnom raširenošću naše veze u današnjim govorima područja na kojem je povijesno zasvjedočena. Taj nas zadatak vodi opet preispitivanju pogleda stručnjaka koji *budem* + infinitiv zaobilaze kao mrtvu tvorbu, poput Karadžića, ili je drže za dijalekatsko-provincijalnu crtu, kao Daničić ili Maretić, a za njima i većina stranih istraživača, ili prelaze preko nje šutnjom, kao Stevanović.

Da bih izašao načisto s raširenošću perifrize *budem* + infinitiv u današnjim govorima spomenutoga područja, vodim od nekoga vremena neku vrstu ankete, koja je još uvijek u toku. Moje se dosadašnje informacije, koje su na žalost nepotpune, odnose u ovom času na veće gradove, ali uskoro treba da obuhvate i manja mjesta. No već sam na temelju dosada sakupljenih podataka stvorio približnu sliku stanja. Prema tome bi veza *budem* + infinitiv imala biti još i dan-danas ili sasvim obična ili bi se mogla još čuti u slijedećim zemljama odnosno krajevima zapadne Jugoslavije: u čitavoj Dalmaciji, po Hrvatskom primorju i Istri s pripadajućim otocima, u Lici, Bosni —Hercegovini i Slavoniji. Njezina su najjača uporišta osobito veći gradovi na jadranskoj obali, a također manji na otocima i u zaleđu. Ona se, dakle, ne ograničuje nipošto na uski pojas čakavštine i Dubrovnik, nego je veoma dobro poznata i na ikavsko-štokavskom području; što se tiče jekavsko-štokavskih govora, može se čuti nadalje tamo gdje se daje naslutiti čakavski ili ikavsko-štokavski supstrat.²⁵ Na ekavsko-štokavskom Istoku čini se, naprotiv, da je sasvim nepoznata.

²⁴ Pri ocjenjivanju zastupljenosti veze *budem* + infinitiv u tekstovima nisu mjerodavni apsolutni, već relativni podaci, tj. takvi koji pokazuju njezin odnos prema drugim futurskim tvorbama u istoj funkciji; jer ima opsežnih tekstova u kojima takvi futuri s razloga što ih nameće književna vrsta uopće ne dolaze.

²⁵ U dalmatinskim gradovima, gdje ikavsko-štokavski govorni jezik posjeduju stanoviti urbani šarm, naša je perifriza obična i kod novijega jekavskog stanovništva.

[Prof. Brozović mi saopćuje da se istočna granica upotrebe naše tvorbe podudara s granicom jekavske »šćakavštine«.]

U istom smislu govore i stariji dijalektološki radovi, od kojih se neki citiraju kod Röslera,²⁶ a isto tako i noviji prilozi, koji su danas pristupačni djelomično u prikladnim zbirkama.²⁷

Danas je *budem* + infinitiv najobičnije kao relativni futur istovremenosti, dakle pretežno od imperfektivnih glagola, npr. u rečenicama kao što su: *Dat ću ti kad budem imati.* — *Uzet ću ako mi bude trebati.* — *Dok budemo živjeti, nećemo to zaboraviti.* — *Kako budete raditi; onako će vam se i platiti.* — *Tko se bude mučiti, imat će i zašto.* — Ali još su mogući tu i tamo i primjeri s perfektivnim glagolima, kao: *Reći ću ti kad budeš doći.*

Ako se ta sinkroničko-dijatopička slika usporedi s naprijed navedenim dijakroničkim podacima, proizlazi da veza *budem* + infinitiv živi više ili manje i danas u svim krajevima u kojima je i jezično-povijesno potvrđena. Drugim riječima, ona nije ni danas, ako se promatra s književnojezičnoga stanovišta, ni dijalektizam ni provincijalizam, nego međudijalekatska govorno-jezična osobina širega, iako ne više kompaktna područja. Njezin se današnji neknjiževni položaj ima pripasti činjenici što u povodu posljednje jezične reforme sredinom prošloga stoljeća nije našla mjesta u karadžićevsko-daničićevskom morfološkom kanonu, kojem je bila kao takva tuđa. Tome je vjerojatno pridonio i zagrebački gradski govor na kajkavskoj osnovi, u kojem je veza *budem* (upravo *bum*) + *l*-particip već fungirala kao futur uopće, dok je *budem* + infinitiv bilo nepoznato.

Napokon je Maretić u svojoj *Gramatici i stilistici* iz 1899, koja se jednostrano temelji na Karadžićevu i Daničićevu jeziku, to stanje konačno sankcionirao. Međutim, veza *budem* + infinitiv, osobito kao futur II za istovremenost, ostala je na svom povijesnom području i dalje više ili manje u običaju. Ako tu i tamo malo po malo nestaje, biva to, prvo, pod pritiskom književnoga jezika, a, drugo, uslijed sve jačega jekaviziranja područja na kojima je još u upotrebi. Ali, kad bi se radilo samo o njezinoj dijatopičkoj raširenosti, mogla bi se, bar u okviru hrvatske redakcije književnoga jezika, još uvijek spasiti. U tom bi slučaju veza *budem* + *l*-particip kao futur II za prijevreme-

²⁶ *WslJb* 2, str. 110 i d., 116 i d. i 118 i d.

²⁷ Tako uz ostalo u *Hrvatskom dijalektološkom zborniku* I, Zagreb 1956, II, Zagreb 1966, i III, Zagreb 1973. — Treba napomenuti da takve radove valja iskorištavati sa stanovitim oprezom, jer su češće sastavljeni prema shemi književnoga jezika navodeći većinom samo ono što je karakteristično za dotični govor. Neka bude dosta jedan primjer: Kad Hraste, na kojega se pozivlje Rösler, o. c., str. 116, kaže o govoru otokâ Brača, Hvara i Visa da se ondje futur javlja kao *hoću* + infinitiv, valja to razumjeti tako da perfektivni prezent *pro futuro* ne dolazi, kao inače u slavenskim jezicima, kao apsolutni futur. Time se ne misli reći da se veza *budem* + infinitiv, osobito kao relativni futur, ne upotrebljava, jer je ona ondje oduvijek obična. To isto mora da vrijedi i za Meyerove podatke o Krku, Milasove o Trpnju i Kušarove o Rabu.

nost došla napokon do svoga prava. Jer takva bi raspodjela futurskih tvorba bila u skladu s jezičnom praksom na području o kojem je ovdje riječ.²⁸

Dakle, bitna razlika koja se daje utvrditi u upotrebi naše perifrize u prošlosti i u naše dane odnosi se na njezin sociolingvistički status u krilu jezične zajednice; jedna druga razlika, o kojoj će biti govora u drugom dijelu ovoga rada, tiče se mjesta što ga ona zauzima u sistemu futurskih tvorba u dvjema etapama njezine upotrebe.

---

²⁸ Isp. o tome moj rad »Futur II. u našem glagolskom sistemu«, *Filozofski fakultet u Zadru: Radovi I* (1950), str. 30 i d.

[Ovdje, naravno, ne ulazim u pitanje kakvi su izgledi te govorne prakse u književnom jeziku, pogotovu ako se ima na umu da se neki informatori, osobito oni iz Bosne i Slavonije, sjećaju veze *budem* + infinitiv iz govora svojih baba i djedova.]

Miroslav Kravar: ON THE PERIPHRASTIC FUTURE *budem* + INFINITIVE
IN SERBO-CROATIAN

Summary

Among the future periphrases in Slavic formed by means of various modal and actional verbs with the infinitive, the aspectual-temporal compound form *bogđo* + infinitive, which in West and East Slavic functions as the imperfective future as against the perfective present *pro futuro*, takes a special place, notably in South-Slavic where its Serbo-Croatian form *budem* + infinitive has been until today insufficiently examined. Here it is generally considered as a čakavian and Ragusan »dialectalism« or »provincialism«. Yet a deeper insight into the matter gives another picture of the state, at which three questions remain open: its diatopic diffusion, its place in the system of future formations and its origin.

In the preceding paper only the first of these three questions is treated.

The periphrasis *budem* + infinitive, as it is already known, is proper above all to the Croatian part of the Serbo-Croatian linguistic area, for which reason it is here dealt with as such.

When considered from the diachronic point of view, the compound form in question appears to have been used from the XIVth and even, may-be, from the end of the XIIIth up to the middle of the XIXth century on all stages of the Croatian literary language, except in kajkavian: in its čakavian, ikavian-štokavian and partly in its jekavian-štokavian phase. The same results from the data on its synchronic and diatopic diffusion. It is still in use first of all in both coastal and inland Dalmatia, then on the Croatian Littoral, in Istria and the Lika, as well as partly in Bosnia-Hercegovina and Slavonia. In the ekavian East it seems to be completely unknown. In other words, it is still to be heard more or less in all regions where it has been historically recorded. It is, therefore, an interdialectal property of spoken language in the western part of the Serbo-Croatian linguistic area.

The compound form at issue has disappeared from the literary use in the middle of the XIXth century in connection with the last reform of the standard language. Its use in the spoken language of the mentioned area recedes under the pressure of standard language and owing to the progressing process of jekavisation of the regions concerned.